

การเพิ่มคุณค่าของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี The Value Added of The Prisoners and Ex-convicts Under The Quality People Project

พงษ์อภินันท์ จันกลิ่น และ เสาวคนธ์ เจษฎารักษ์
กรมราชทัณฑ์

Pongapinun Chanklin and Saowakon Jetsadarak
Department of Corrections

Received April 12, 2022 | Revised December 13, 2022 | Accepted December 31, 2022

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขในการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี และศึกษาแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษ โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้ต้องขังที่ได้รับแบรนด์ผลิตผลคนดี ญาติ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เรือนจำ หน่วยงานภาคสังคมและประชาชน ระยะที่ 2 นำผลการศึกษาที่ได้จากระยะที่ 1 มาจัดทำข้อเสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษก่อนนำไปทดลองปฏิบัติจริง ผลการศึกษาระยะที่ 1 พบว่าแบรนด์ผลิตผลคนดีที่กรมราชทัณฑ์จดทะเบียนไว้กับกรมทรัพย์สินทางปัญญาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และมอบให้กับผู้ต้องขังที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 728 คน เพื่อเป็นเครื่องหมายรับรอง มีผลต่อผลิตผลคนดีในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า แม้เคยผิดพลาดแต่ปรับปรุงแก้ไขพัฒนาตนเองจนได้เป็นผลิตผลคนดี เป็นเครื่องหมายเตือนใจไม่ให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ ถ้าที่ติดตราแบรนด์ รวมทั้งญาติ ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่เรือนจำ หน่วยงานภาคสังคมและประชาชน ส่วนใหญ่เห็นว่า แบรนด์ผลิตผลคนดีเป็นเครื่องหมายสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคม ซึ่งควรมอบเพิ่มและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การศึกษาระยะที่ 2 พบว่า แนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ คือ การยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตั้งแต่เข้าเรือนจำ ได้แก่ การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อกำหนดแผนปฏิบัติต่อผู้ต้องขังรายบุคคลอย่างเหมาะสม การใช้แบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำกับผู้ต้องขังที่เป็นผลิตผลคนดี การส่งเสริมให้ผลิตผลคนดีมีงานทำ โดยยึดผลิตผลคนดีเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เมื่อนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้ในเรือนจำ พบว่า การอบรมให้ความรู้และคำแนะนำการประกอบอาชีพแก่ผลิตผลคนดีเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น และภาคสังคม ควรเปิดพื้นที่ส่งเสริมการประกอบอาชีพเพื่อสร้างโอกาสให้ผู้พ้นโทษกลุ่มผลิตผลคนดีได้กลับคืนสู่สังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การเพิ่มคุณค่า, ผู้ต้องขัง, ผู้พ้นโทษ, ผลิตผลคนดี

Abstract

This study aims to study the problematic situations and solutions for raising the value of prisoners and ex-convicts under the brand Quality People Project, and studies the appropriate approach to building acceptance of the ex-convicts. The research was conducted in 2 phases: Phase 1 are data collected by questionnaire and in-depth interview. The key informant are prisoners who have received the Quality People Project, prisoners' relatives, executives, prison officers, and the social and citizens' sector. Phase 2 is taking the results of Phase 1 studies to create a proposal for raising the value of prisoners and ex-convicts before putting them into practice. The results of phase 1 revealed that the Quality People registered by the Department of Corrections with the Department of Intellectual Property in 2015 and given to 728 prisoners who have been selected as a mark of recognition has more positive effects on good people productivity than negative ones. They feel self-esteem and improve themselves until they become good people even though they had made mistakes. Also, this brand is a warning sign for the prisoners not to repeat the same mistake, they dare to wear the brand, including relatives, executives, prison officers, and social and citizens' sector mostly agree that the brand Quality People is a very important sign for building trust in society. Thus, this brand should be granted to other people and publicized continuously. The results of phase 2 found that the approach to raising the value of prisoners was to improve the treatment of prisoners since entering the prison such as prisoner classification in order to formulate the proper sentence plan for each inmate, using the recidivism risk assessment of prisoners who are under the good people project and encouraging the prisoners to have jobs by focusing on Quality People Project as the center so as to live in a society with value. When the model was put to trial in the prisons, it was found that it was important and necessary to provide education and occupational advice for good people, Anyway, the social sector should open up occupational promotion areas to create opportunities for ex-convicts under the Quality People Project group has returned to society in a sustainable way.

Keywords: Value Added, Prisoner, Ex-convicts, Quality People

บทนำ

ปัญหาที่สำคัญของผู้ที่กระทำผิดและถูกลงโทษตามคำพิพากษาของศาลให้จำคุก เมื่อได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ พบว่า กลุ่มต้องขังที่พ้นโทษจะถูกตีตราว่าเป็นผู้ที่เคยต้องโทษ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีตราบาปหรือทฤษฎีตีตรา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งในการศึกษาของ Jetsadarak et al., (2009) พบว่า อุปสรรคในการปรับตัวของผู้ต้องขังหลังปล่อยมีหลายประการ เช่น การมีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายสำหรับเลี้ยงตนเองและครอบครัว การมีสุขภาพความเจ็บป่วยมีโรคประจำตัว ปัญหาการว่างงาน รวมทั้งการไม่มีใครคบหาสมาคม การศึกษา

ดังกล่าวได้มีข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาในกรณีที่ผู้พ้นโทษไม่กล้าไปคบหาสมาคมกับใคร ไม่รู้จะไปปรึกษาใครนั้น ให้แก้ปัญหาด้วยการเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องขังตั้งแต่ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ คือ ควรเริ่มต้นที่ตัวผู้ต้องขังต้องให้ความร่วมมือในการยินยอมเปิดเผยตนเอง การให้ที่อยู่ถูกต้อง การร่วมมือในการอบรมวิชาชีพในเรือนจำเพื่อจะได้มีวิชาชีพติดตัวและภายหลังปล่อยตัว ผู้พ้นโทษควรเข้าร่วมกิจกรรมที่ชุมชนและสังคมจัดขึ้น ในส่วนของญาติควรให้กำลังใจ ให้โอกาสเตรียมที่พักและอาชีพภายหลังปล่อย หน่วยงานภาคสังคมควรจัดเจ้าหน้าที่ให้บริการสวัสดิการสังคมแก่ผู้ต้องขังที่ปล่อยตัวเพื่อสะดวกในการเข้าถึงบริการ และเน้นให้ความช่วยเหลือเรื่องเงินทุนประกอบอาชีพและการหางานทำ ซึ่งจะเป็นการช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการ ในขณะที่เดียวกันครอบครัว ชุมชน และสังคม ก็มีความคาดหวังว่า ผู้พ้นโทษที่ได้รับการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสียจากกรมราชทัณฑ์ จะต้องเป็นคนดี ไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ

จากสถิติการกระทำความผิดซ้ำของกรมราชทัณฑ์ พบว่า ภายใน 1 ปี มีผู้พ้นโทษซึ่งกลับมากระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 15 ภายใน 2 ปี กลับมากระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 25 และภายใน 3 ปี กลับมากระทำความผิดซ้ำ ร้อยละ 35 จากปัญหาการปรับตัวของผู้พ้นโทษ และการกลับมากระทำความผิดซ้ำ กรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการควบคุมและแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสียเพื่อคืนคนดีสู่สังคม ดังจะเห็นว่า มีผู้ต้องราชทัณฑ์อยู่ในการควบคุมดูแลจำนวนมากกว่าสถานที่ควบคุมที่จะรองรับได้ จนเกิดเป็นปัญหาความแออัดของผู้ต้องขังจนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ในการควบคุมผู้ต้องขัง โดยเฉพาะการพัฒนาพฤติกรรมเสียผู้ต้องขังที่ได้รับผลกระทบอย่างมาก แม้ผู้พ้นโทษจะได้รับการศึกษาอบรม ได้รับการฝึกอบรมทักษะวิชาชีพ เพื่อจะนำความรู้ไปประกอบอาชีพหลังปล่อยตัวแต่อาจยังไม่เป็นเครื่องการันตีว่า จะมีงานทำหลังปล่อยตัว หรือสังคมอาจยังไม่เป็นที่ยอมรับ และไม่มั่นใจว่า สังคมจะมีความปลอดภัย และผู้พ้นโทษไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ (Jetsadarak et al., 2009)

อนึ่งปัญหาการคืนคนดีสู่สังคมจึงเป็นความท้าทาย กรมราชทัณฑ์จึงได้พยายามหาแนวทางแก้ไข ด้วยการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมเสีย ได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น จึงได้นำไปสู่การดำเนินโครงการแบรนด์ “ผลิตผลคนดี (Quality People)” เพื่อยกระดับคุณภาพผู้ได้รับการปล่อยตัว เพื่อคืนคนดีสู่สังคม เป็นการนำแนวคิดการสร้างคุณค่าภายใต้แบรนด์สัญลักษณ์ เพื่อให้สังคมยอมรับและสนับสนุนสินค้าหรือบริการของผู้ได้รับการปล่อยตัวที่ได้รับการรับรองจากกรมราชทัณฑ์ว่าเป็นคนดีซึ่งโครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี เป็นโครงการที่มุ่งแสวงหาแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ด้วยการออกเครื่องหมายรับรองการเป็นคนดีของผู้ได้รับการปล่อยตัว เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจในความปลอดภัยและให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ผู้พ้นโทษอย่างยั่งยืน

รวมทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังนำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในขณะต้องโทษในเรือนจำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริง และทำให้สังคมรู้จักผู้พ้นโทษ จะได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมต่อความมั่นคงปลอดภัยจากอาชญากรรม โดยโครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี ดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2558 ปัจจุบันมีผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัว 749 ราย (Department of Corrections, 2015) โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี จึงเป็นโครงการที่มุ่งหาแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวด้วยการออกเครื่องหมายรับรองการเป็นคนดีของผู้ได้รับการปล่อยตัว เพื่อให้สังคมมีความมั่นใจ ในความปลอดภัย และให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพแก่ผู้พ้นโทษ

ดังนั้น การศึกษาการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี จึงเป็นประโยชน์ในการสร้างการยอมรับผู้ต้องขังที่เคยต้องโทษจากเรือนจำและทัณฑสถาน ให้สามารถอยู่ร่วมกับ

ครอบครัว ชุมชนและสังคมได้อย่างปกติสุขไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ชุมชน และสังคมมีความเชื่อมั่น และมีความมั่นใจในการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ “ผลิตผลคนดี”
- 2) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษสำหรับกรมราชทัณฑ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน

ทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาเรื่อง “การเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี” ผู้วิจัย ได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีติดตราซึ่งมี Kantee, Peetaneelabut & Wattanaviboon (2000) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีติดตรา (Labeling Theory) มีความเชื่อว่า การศึกษาที่มองเฉพาะพฤติกรรมอาชญากรรมหรือตัวอาชญากรเท่านั้น ไม่สามารถทำให้เข้าใจปรากฏการณ์อาชญากรรมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้อย่างถูกต้อง จึงต้องมองที่ส่วนประกอบทางสังคมทั้งหมด และบุคคลทั่วไปอาจมีพฤติกรรมอาชญากรรม ครั้งแรกหรือดั้งเดิมได้บ้างเป็นครั้งคราว แต่ไม่สม่ำเสมอและไม่รุนแรง หากแต่เมื่อบุคคลที่มีพฤติกรรมดังกล่าวถูกดำเนินการตามกลไกควบคุมทางสังคมแล้ว โดยเฉพาะถูกดำเนินคดีโดยหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ บุคคลดังกล่าวก็จะเข้าสู่กระบวนการกำหนดตนเองเป็นอาชญากรรม ตลอดจนได้รับความอับอายหรือความเสื่อมเสียจึงไม่สามารถกลับไปใช้ชีวิตได้อย่างบุคคลธรรมดาในสังคมได้ เป็นเหตุให้บุคคลสร้างความรู้สึกนึกคิดว่าเป็นอาชญากรที่ไม่สามารถแก้ไขได้และกลับไปกระทำผิดซ้ำ จึงได้เพิ่มโอกาสทำให้บุคคลมีพฤติกรรมอาชญากรรมถาวร

2) แนวคิดที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดการสร้างคุณค่าให้ตราหือ (Brand Management) Sereerat et al., (2000) ได้กล่าวไว้ว่า ตราสินค้า หมายถึง เครื่องหมายสัญลักษณ์หรือการออกแบบที่ร่วมกันเพื่อใช้ระบุว่าเป็นสินค้าหรือบริการเป็นของผู้ขายรายใด กลุ่มใด ซึ่งบ่งบอกถึงตัวผู้ผลิตภายใต้กฎหมายรับรอง เป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จทางการตลาด ตราสินค้าช่วยให้นักการตลาดแยกแยะสินค้าหรือบริการของตนออกจากผู้อื่นช่วยให้ผู้บริโภคประทับใจสินค้าหรือบริการได้ ซึ่งจะมีผลต่อการซื้อสินค้าซ้ำ ดังนั้น การมีตราสินค้า ตราสัญลักษณ์ที่ได้รับการยอมรับ มีความเชื่อถือสูงจะส่งผลบวกทางการตลาด สำหรับตราสินค้าและเป็นคุณค่าเพิ่มที่ใส่เข้าไปในผลิตภัณฑ์

แนวคิดโครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี กรมราชทัณฑ์ เป็นการยกระดับคุณภาพผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวเพื่อคืนคนดีสู่สังคม รวมทั้งเป็นการนำแนวคิดการสร้างคุณค่าภายใต้แบรนด์สัญลักษณ์ เพื่อให้สังคมยอมรับและสนับสนุนสินค้าหรือบริการของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัว ซึ่งได้รับการรับรองจากกรมราชทัณฑ์ว่า “เป็นคนดี” รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้ผู้พ้นโทษได้นำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมขณะต้องโทษในเรือนจำไปใช้ประกอบอาชีพและทำให้สังคมรู้จักผู้พ้นโทษ จะได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งจะเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคมในความมั่นคง

ปลอดภัยจากอาชญากรรมที่เกิดจากการกระทำผิดความซ้ำ ซึ่งการยกระดับคุณภาพผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2555 โดยแบ่งการดำเนินงานดังนี้

1. การจัดทำตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี”

เป็นการดำเนินการโดยใช้แนวคิดทฤษฎีการสร้างคุณค่า การป้องกันอาชญากรรม และการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดทำตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เพื่อเป็นเครื่องหมายรับรองให้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษที่มีคุณสมบัติและผ่านการคัดเลือกจากกรมราชทัณฑ์ ให้ได้รับเครื่องหมายรับรองว่า เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีความพร้อมในการเป็นคนดีของสังคม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคมเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย รวมทั้งเพื่อเป็นเครื่องหมายให้สังคมในการยอมรับและสนับสนุนการประกอบอาชีพของ “ผลิตผลคนดี” กรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำได้ทางหนึ่ง (Department of Corrections, 2016) โดยการจัดทำตราสัญลักษณ์ดังนี้

1.1 การประชุมร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องประกอบด้วย ตัวแทนกลุ่มผู้พ้นโทษ ตัวแทนเจ้าหน้าที่เรือนจำ ตัวแทนภาคสังคม ตัวแทนญาติของผู้พ้นโทษ และตัวแทนเจ้าหน้าที่กรมราชทัณฑ์ เพื่อร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษ ด้วยแนวคิดการมอบตราสัญลักษณ์เช่นเดียวกับการมอบเครื่องหมายรับรองคุณภาพและความอร่อยของอาหาร ภายใต้หลักเกณฑ์และแนวทางการคัดเลือกของกรมราชทัณฑ์

1.2 การจัดประกวดการออกแบบตราสัญลักษณ์ ด้วยการจัดประกวดแบรนด์สัญลักษณ์ “ผลิตผลคนดีราชทัณฑ์” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2556 เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังและประชาชนทั่วไปได้ส่ง ผลงานเข้าประกวด และคัดเลือกและพิจารณาผลรางวัลโดยคณะกรรมการประกอบด้วยผู้แทนจากภาครัฐ ภาคสังคม สื่อมวลชน

1.3 การจดลิขสิทธิ์ตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้ผู้พ้นโทษ และเป็นเครื่องยืนยันว่า ตราสัญลักษณ์ เป็นลิขสิทธิ์ของกรมราชทัณฑ์ เพื่อรับรองให้ผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวว่า เป็นคนดี และเพื่อรับรองอาชีพและบริการของผลิตผลคนดีว่า มีคุณภาพ มีคุณค่า ควรค่าแก่การสนับสนุน โดยกรมราชทัณฑ์ ดำเนินการจัดทำคำขอการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการกับกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ และได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการจากสำนักเครื่องหมายการค้า กรมทรัพย์สินทางปัญญา ออกให้กรมราชทัณฑ์ เพื่อแสดงว่าเครื่องหมายบริการนี้ได้จดทะเบียนแล้ว สำหรับบริการ ตรวจสอบสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้อื่นในจำพวกที่ 42 ซึ่งการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการนี้ มีอายุ 10 ปี นับตั้งแต่วันที่จดทะเบียน (จดทะเบียนเมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม 2558) และอาจต่ออายุได้ทุก ๆ 10 ปี การต่ออายุการจดทะเบียนต้องขอภายในเก้าสิบวันก่อนวันสิ้นอายุ (สิ้นอายุ 27 ตุลาคม 2567) นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้มีการประชาสัมพันธ์เครื่องหมายบริการแบรนด์สัญลักษณ์ “ผลิตผลคนดี” ตามภาพที่ 1 ลงในเว็บไซต์กรมราชทัณฑ์ (www.correct.go.th) ตั้งแต่วันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ.2558 จนถึงปัจจุบัน

2. การมอบตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี”

การมอบตราสัญลักษณ์ กรมราชทัณฑ์มีหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกเพื่อสร้างความเชื่อมั่นกับสังคมว่า ผู้พ้นโทษที่ได้รับเครื่องหมายรับรอง “ผลิตผลคนดี” เป็นผู้ที่สังคมมั่นใจได้ว่า ปลอดภัยจากการกระทำผิดความซ้ำ โดยจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผู้พ้นโทษที่มีคุณสมบัติเหมาะสมมีทั้งบุคคลภายในเรือนจำและบุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้บัญชาการเรือนจำหรือผู้อำนวยการทัณฑสถานเป็นประธาน ภายใต้หลักเกณฑ์ เช่น เป็นผู้พ้นโทษมาแล้วไม่น้อยกว่า 6 เดือน กระทำความผิดครั้งแรก มีความ

ยินยอมและสมัครเข้าร่วมโครงการ ผ่านการอบรมตามโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูและพัฒนาพฤตินิสัย การพัฒนาจิตใจ สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษคนอื่นๆ สามารถเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณชนได้ เป็นต้น

โดยกรมราชทัณฑ์จัดพิธีเปิดตัวและมอบสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” ในรูปแบบของ ประกาศนียบัตรให้แก่ผู้พ้นโทษที่ผ่านการพิจารณาคัดเลือกทั้งสิ้น 749 คน เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ. 2556 ณ กรมราชทัณฑ์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี

ภาพที่ 1 รูปแบบของตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี”
(Department of Corrections, 2016)

3. การส่งเสริมผลิตผลคนดี กรมราชทัณฑ์ ให้เข้ารับรางวัลจากหน่วยงานภายนอก

กรมราชทัณฑ์ โดยมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ได้พิจารณาเสนอชื่อและประวัติของผู้พ้นโทษซึ่งเป็น ผลิตผลคนดี จำนวน 1 คน ซึ่งพ้นโทษจากเรือนจำกลางคลองเปรม ให้เข้ารับรางวัล “ประชาชนดี” ของ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประเภทบุคคลผู้อยู่ในภาวะยากลำบากที่ทำความประโยชน์ และดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างที่ดี โดยได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการให้ได้รับรางวัลดังกล่าว และเข้า รับประธานรางวัลและเข็มเชิดชูเกียรติจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี กรมหมื่นสุทธนารีนาถ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2558

4. การติดตามประเมินผล

ดำเนินการติดตามผลผ่านเรือนจำและทัณฑสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานในพื้นที่ที่เป็นผู้เสนอคัดเลือก ผลิตผลคนดีเป็นผู้ติดตามผู้พ้นโทษที่ได้รับใบประกาศนียบัตรผลิตผลคนดี และ การเยี่ยมบ้าน “ผลิตผลคน ดี” เพื่อให้กำลังใจ ให้คำปรึกษาแนะนำ โดยเจ้าพนักงานเรือนจำร่วมกับเจ้าหน้าที่ส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ ออกหน่วยเคลื่อนที่ติดตามผลิตผลคนดีเป็นประจำอย่างสม่ำเสมอ

3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

Ongard & Sukoom (n.d.) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการสร้างโอกาส ฟื้นฟูผู้พ้นโทษกลับคืนสู่สังคม ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาของการมีส่วนร่วมเพื่อ คืนคนดีสู่ สังคมโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ สังคมมีทัศนคติในด้านลบต่อผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว การประสาน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีงานรองรับหลังจากที่ผู้ต้องขังพ้นโทษ สื่อและข่าวสาร ที่สังคมได้รับเกี่ยวกับผู้ต้องขังที่พ้นโทษเป็นไปในด้านลบ ตลอดจนปัญหาที่สังคมไม่ตระหนักถึงความจำเป็น ของการมีส่วนร่วมในการคืนคนดีสู่สังคม จึงเป็นสาเหตุสำคัญในการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขัง

หลังปล่อยในสังคม จำเป็นต้องกำหนดรูปแบบและการสร้างโอกาสที่เหมาะสมให้กับผู้พ้นโทษในการมีส่วนร่วมของศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อคืนคนดีสู่สังคม

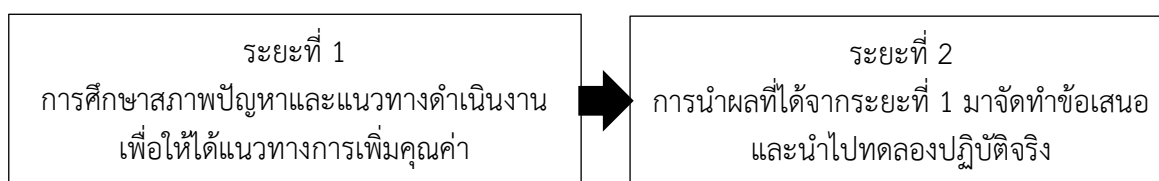
Silapawattanaporn et al., (2012) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติต่อการกระทำผิดกฎหมาย ทัศนคติต่อรูปแบบในการดำเนินชีวิต การใช้กลไกป้องกันตัวเอง และการเห็นคุณค่าในตนเองของผู้ต้องขังไทย ผลการวิจัย พบว่า ผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่างมีระดับการเห็นคุณค่าในตนเองอยู่ในระดับค่อนข้างสูงและกลุ่มตัวอย่างเพศชายจะมีการเห็นคุณค่าในตนเองสูงกว่าเพศหญิง เพศชายที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไปมีคะแนนเฉลี่ยการเห็นคุณค่าในตนเองสูงสุด กลุ่มตัวอย่างมีสถานภาพสมรสและอยู่ด้วยกัน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี นับถือศาสนาอิสลาม ไม่ได้ประกอบอาชีพเพราะอยู่ระหว่างเรียนหนังสือ ต้องโทษครั้งแรก มีระยะเวลาที่เข้ามาอยู่ในเรือนจำในคดีปัจจุบัน 3 ปีขึ้นไป ต้องโทษจำคุกในคดีปัจจุบันในคดีความมั่นคง ต้องโทษจำคุกในอดีตในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ คดีปัจจุบันอยู่ระหว่างการอุทธรณ์-ฎีกา กำหนดโทษจำคุกในคดีปัจจุบัน 15 ปีขึ้นไป ไม่เคยถูกลงโทษทางวินัย และมีประวัติการต้องโทษจำคุกครั้งแรก

Yakadkhanong et al., (2006) ได้ศึกษาเรื่องแบบแผนการดำเนินชีวิตผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำ: กรณีศึกษาพวกเงี้ยวเยี่ยงเงี้ยว พบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีส่วนเกี่ยวข้องกับการก่ออาชญากรรมของผู้ต้องขัง โดยเห็นได้จาก ผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มักมองตนเองในแง่ลบ คิดว่าตนเองไม่มีค่า รู้สึกว่าตนเองต่ำต้อย ไม่มีความสำคัญไม่มีศักดิ์ศรี ไม่มีประโยชน์ต่อผู้อื่น คิดว่าไม่มีใครรัก ซึ่งการคิดว่า ตนเองไม่มีคุณค่า ทำให้ผู้ต้องขังกลุ่มตัวอย่างดังกล่าว กล้าที่จะกระทำความผิดได้ง่าย ความคิดใคร่ครวญก่อนลงมือกระทำผิดจึงไม่เกิดจึงตัดสินใจกระทำความผิดได้อย่างรวดเร็ว

Taakasem et al., (2010) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพของผู้พ้นโทษที่ได้รับใบรับรองความประพฤติจากกรมราชทัณฑ์ พบว่า ผู้พ้นโทษที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแทบทั้งหมดไม่ได้นำไปรับรองความประพฤติไปใช้ในการสมัครงาน โดยให้เหตุผลว่า ประกอบธุรกิจส่วนตัว จึงไม่จำเป็นต้องใช้ใบรับรองความประพฤติ ไม่กล้าบอกข้อเท็จจริงว่า เคยต้องโทษจำคุกมาก่อน เพราะกลัวว่าจะไม่ได้รับเข้าทำงาน และกลัวว่า สังคมไม่ยอมรับ นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้พ้นโทษส่วนใหญ่ไม่ได้นำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในเรือนจำไปใช้ในการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษ และส่วนใหญ่กลับไปประกอบอาชีพเดิมที่เคยทำก่อนต้องโทษ นอกจากนี้ พบว่า เมื่อปล่อยตัวพ้นโทษแล้วส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ร้อยละ 60.3 ส่วนกลุ่มที่มีปัญหา จะเป็นเรื่องไม่มีทุนในการประกอบอาชีพ หางานทำได้ยาก สังคมไม่ยอมรับในการจ้างงานผู้พ้นโทษจำคุกเข้าทำงาน สำหรับปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ พบว่า ครอบครัว มีส่วนสำคัญในการทำให้ผู้พ้นโทษประสบความสำเร็จเรื่องงาน สามารถกลับสู่สังคม ผู้พ้นโทษเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพอิสระ และการนำประสบการณ์ไปถ่ายทอดโดยไม่ปิดบังตนเอง การทำงานทำให้รู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และสามารถทำประโยชน์ให้ผู้อื่นได้ และการได้รับโอกาสในการฝึกวิชาชีพจากเรือนจำ

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ได้แนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ และการนำผลการศึกษาที่ได้จากระยะที่ 1 มาจัดทำข้อเสนอแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษก่อนนำไปทดลองปฏิบัติจริง โดยมีรายละเอียดดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 การดำเนินการวิจัย

จากภาพที่ 2 สามารถอธิบายการดำเนินการวิจัยในแต่ละระยะได้ดังนี้

1. **ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการดำเนินงานเพื่อให้ได้แนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ และดำเนินการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือกับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเพื่อจัดทำร่างรูปแบบแนวทางการดำเนินงานในระยะที่ 2 ต่อไป โดยการวิจัยระยะที่ 1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่

(1) ผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 749 คน ตามที่อยู่อาศัยหลังพ้นโทษซึ่งเคยได้แจ้งข้อมูลก่อนปล่อยตัวไว้กับกรมราชทัณฑ์ แต่เมื่อตรวจสอบจากระบบข้อมูลผู้ต้องขัง (ระบบคอมพิวเตอร์) พบว่า สามารถติดต่อผลิตผลคนดีได้เพียง จำนวน 728 คน จึงนำมากำหนดเป็นกลุ่มประชากรในการวิจัย โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 23.76

(2) ญาติของผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 200 คน ที่อยู่อาศัยในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคเหนือ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 158 คน คิดเป็น ร้อยละ 79

(3) ประชาชนซึ่งอยู่อาศัยในพื้นที่ที่ผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 152 คน ที่อยู่อาศัยในภูมิภาคต่างๆ ได้แก่ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออก ภาคใต้ และภาคเหนือ โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ 53.94

(4) ผู้บัญชาการเรือนจำและผู้อำนวยการทัณฑสถานทุกแห่งทั่วประเทศ จำนวน 143 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 66.43 และเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการผลิตผลคนดีของเรือนจำ จำนวน 143 คน โดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทางไปรษณีย์ จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 82.52

2. **ระยะที่ 2** การนำผลที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 1 ซึ่งเป็นข้อเสนอรูปแบบแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เสนอต่อผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความเห็นก่อนนำไปทดลองดำเนินการปฏิบัติจริง โดยการวิจัยระยะที่ 2 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้พ้นโทษซึ่งเป็น “ผลิตผลคนดี” ที่ได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรมราชทัณฑ์ จำนวน 16 คน ซึ่งนำวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในขณะต้องโทษในเรือนจำไปใช้ประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษ เช่น อาชีพบริการนวด ช่างเสริมสวยสตรี ช่างตัดผมชาย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ค้าขายเบเกอรี่ ค้าขายเครื่องดื่ม เป็นต้น โดยที่ขั้นตอนการทดลองดำเนินการปฏิบัติจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

การจัดอบรมตามหลักสูตรการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลผลิตคนดี โดยหลักสูตรดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษที่เป็นผลผลิตคนดี ซึ่งมีความประพฤติดี มีความพร้อมในการยกระดับการรับรองเป็นผลผลิตคนดี จึงได้กำหนดกรอบเนื้อหาประกอบด้วย 1) ความรู้ด้านการวางแผนการเงิน 2) ความรู้ด้านการวางแผนการตลาด 3) ความรู้ด้านการสร้างการยอมรับของสังคมต่อผู้พ้นโทษ และ 4) การสร้างการยอมรับของสังคมต่อผู้พ้นโทษ จำนวน 8 ชั่วโมง

การจัดพิธีมอบประกาศนียบัตรและป้ายสัญลักษณ์ผลผลิตคนดีให้แก่ผู้พ้นโทษที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรมราชทัณฑ์กำหนดเพิ่มเติมจากผลผลิตคนดีเดิมที่กรมราชทัณฑ์เคยมอบให้ไว้ จำนวน 29 คน ในกลุ่ม 13 อาชีพ เช่น เกษตรกรรม ค้าขายอาหาร ค้าขายเบเกอรี่ ค้าขายเครื่องดื่มกาแฟ ร้านเสริมสวย ช่างซ่อมแอร์รถยนต์ เป็นต้น

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1

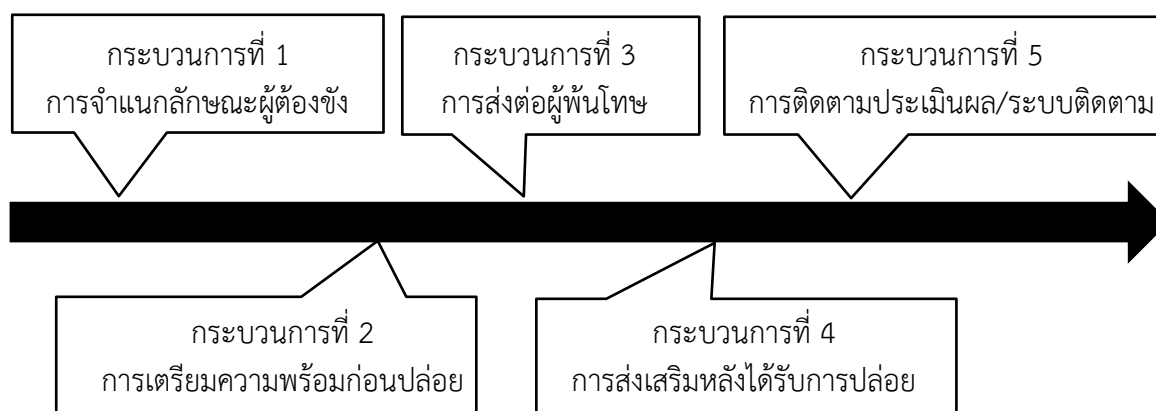
ผู้พ้นโทษซึ่งได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลผลิตคนดีของกรมราชทัณฑ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความคิดเห็นว่าการรับรองผู้พ้นโทษซึ่งได้รับการปล่อยตัวภายใต้โครงการผลผลิตคนดี ซึ่งกรมราชทัณฑ์ ได้ริเริ่มดำเนินการตั้งแต่เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๕๖ และได้จัดทำตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลผลิตคนดี” ซึ่งได้รับหนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนเครื่องหมายบริการจากกรมทรัพย์สินทางปัญญา ทะเบียนเลขที่ บ 66326 คำขอเลขที่ 959798 ออกให้แก่กรมราชทัณฑ์ เพื่อแสดงว่า เครื่องหมายนี้ได้จดทะเบียนแล้ว สำหรับการบริการ ตรวจสอบสินค้าหรือบริการให้กับผู้อื่นจำพวกที่ 42 โดยมีความคิดเห็นว่าการรับรองการเป็นผลผลิตคนดี มีผลในเชิงบวกมากกว่าเชิงลบต่อกลุ่มผู้พ้นโทษซึ่งได้รับการพิจารณาและคัดเลือกให้เป็นผลผลิตคนดีและผู้ที่เกี่ยวข้อง

โดยเฉพาะผลผลิตคนดีที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความคิดเห็นว่าการได้รับการรับรองเป็นผลผลิตคนดีทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่าคุณค่า ซึ่งตัวผู้ต้องขังได้กระทำผิดและสำนึกผิดได้มีการแก้ไขปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง โดยผ่านการอบรมแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมนิสัยจากเรือนจำจนได้รับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลผลิตคนดีจากกรมราชทัณฑ์ ตลอดจนมีความรู้สึกภาคภูมิใจในการเป็นผลผลิตคนดี ที่มีเครื่องหมายแสดงให้สังคมเชื่อมั่นในการเป็นคนดี รวมทั้งเป็นเครื่องหมายเตือนใจตนเองไม่ให้กระทำ ความผิดซ้ำ

การติดตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลผลิตคนดี ผู้พ้นโทษที่ได้รับการคัดเลือกส่วนใหญ่กลัวที่จะติดตราสัญลักษณ์ผลผลิตคนดี เนื่องจาก ลูกค้ายกมาสนับสนุนสินค้าและบริการของผลผลิตคนดี จะมีท่าทีเข้ามาให้กำลังใจ และยินดีสนับสนุนอุดหนุนสินค้าและบริการของผลผลิตคนดีด้วยความยินดีและความเต็มใจ รวมทั้งเข้ามาอุดหนุนสินค้าและบริการอีกซ้ำๆ ตลอดจนสนใจสอบถามว่า เป็นเครื่องหมายหรือประกาศนียบัตรอะไร นอกจากนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตคนดีทุกกลุ่ม ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่าตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลผลิตคนดีเป็นเครื่องหมายที่มีความสำคัญในระดับสูงต่อการสร้างความเชื่อมั่นของสังคมต่อผู้เคยต้องโทษ และผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่ม รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องทุกกลุ่มรวมทั้งกลุ่มผู้พ้นโทษที่เป็นผลผลิตคนดีส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งว่า ควรมอบตราสัญลักษณ์และประกาศนียบัตรแบรนด์ผลผลิตคนดีเพิ่มเติมในรุ่นต่อไป และควรมีการประชาสัมพันธ์ตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลผลิตคนดีให้เป็นที่รู้จักต่อไป

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2

เป็นการทดลองนำแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดีที่ได้จากการศึกษาระยะที่ 1 ไปดำเนินการทดลองใช้ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษ ควรมีรูปแบบดำเนินงานตั้งแต่ผู้ต้องขังต้องโทษคุมขังอยู่ในเรือนจำโดยเริ่มในกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การส่งต่อผู้พ้นโทษ การส่งเสริมหลังได้รับการปล่อย และการติดตามประเมินผล/ระบบติดตาม ซึ่งแนวทางการเพิ่มคุณค่าผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษภายใต้โครงการแบรนด์ผลิตผลคนดี ที่ได้จากการศึกษาแบ่งออกได้เป็น 5 กระบวนการ รายละเอียดดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวทางการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดี

จากภาพที่ 3 สามารถอธิบายแนวทางทางการเพิ่มคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดีได้ดังนี้

(1) กระบวนการที่หนึ่ง กระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง ที่ต้องมีการดำเนินการเป็น 3 ระยะ คือ ระยะแรก เมื่อผู้ต้องขังเข้าเรือนจำ ต้องผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการควบคุม ระยะที่สอง ต้องผ่านกระบวนการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการแก้ไข และระยะที่สาม เป็นการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งการจำแนกลักษณะผู้ต้องขังดำเนินการโดยคณะทำงานเพื่อจำแนกลักษณะผู้ต้องขังของเรือนจำ โดยดำเนินการจำแนกผ่านเครื่องมือต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งการใช้แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขัง (จน.1) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์เบื้องต้น การใช้แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังพื้นฐานเพื่อการควบคุม (Screening: A) แบบจำแนกลักษณะผู้ต้องขังเพื่อการพัฒนาพฤตินิสัย (Rehabilitation Assessment: B) และแบบประเมินความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA) เป็นต้น

(2) กระบวนการที่สอง การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตั้งแต่รับตัวเข้าสู่เรือนจำ โดยกรมราชทัณฑ์กำหนดให้เรือนจำจัดทำแผนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังเป็นรายบุคคล (Sentence Plan) ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังแต่ละรายได้รับการควบคุมและการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยอย่างเหมาะสม และเมื่อมีกำหนดโทษเหลือจำต่อน้อย และอยู่ในระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย เรือนจำจะดำเนินการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยให้แก่ผู้ต้องขังแต่ละรายโดยนำข้อมูลผู้ต้องขังนั้นมาวิเคราะห์เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และวางแผนการดำเนินชีวิตหลังปล่อย การส่งเสริมการฝึกวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพได้หลังปล่อยตัว ตลอดจนการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานเพื่อยกระดับความพร้อมที่จะทำให้ผู้ต้องขังมีความมั่นใจในวิชาชีพที่จะไปประกอบ

อาชีพหลังปล่อยตัว ทำให้ผู้พ้นโทษรู้สึกภูมิใจ มั่นใจและกล้าที่จะเปิดเผยตนเองในการสมัครเข้ารับ การพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดี

(3) กระบวนการที่สาม การส่งต่อผู้พ้นโทษที่ได้รับการปล่อยตัวเพื่อคืนสู่สังคม ประกอบด้วย 3 ระบบ ได้แก่

ระบบที่ 1 เป็นการส่งต่อข้อมูลผู้ได้รับการปล่อยตัวทุกรายผ่านไปยังคณะกรรมการพัฒนาการ บริหารงานยุติธรรมระดับจังหวัด (กพยจ.) โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน เพื่อเป็นกลไกอำนวยการ ความยุติธรรมและประสานความร่วมมือในระดับจังหวัด

ระบบที่ 2 ระบบส่งต่อข้อมูลเฉพาะผู้ได้รับการปล่อยตัวที่มีปัญหาและต้องการการดูแล ให้คำปรึกษาการสงเคราะห์เป็นการเฉพาะราย โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำและทัณฑสถานซึ่งรับผิดชอบด้านการ สงเคราะห์หรือด้านการพยาบาล จะนำเสนอผู้บัญชาการเรือนจำ เพื่อดำเนินการประสานครอบครัวหรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ความช่วยเหลือสงเคราะห์ต่อไป

ระบบที่ 3 ระบบส่งต่อเพื่อเตรียมผลิตผลคนดี การเตรียมผู้พ้นโทษที่จะเข้าสู่การคัดเลือกเป็น ผลิตผลคนดี เรือนจำจะเตรียมกลุ่มผู้ที่จะได้รับการปล่อยตัวที่มีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์แนวทาง ที่กรมราชทัณฑ์กำหนด เช่น เป็นผู้ต้องโทษครั้งแรก มีความสมัครใจยินยอมเปิดเผยตนเองด้วยการลงนาม ในแบบยินยอมเปิดเผยตนเอง มีการวางแผนการประกอบอาชีพที่สุจริตภายหลังได้รับการปล่อยตัวและ เป็นอาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมในขณะต้องโทษ รวมทั้งผ่านการคัดกรองด้วยแบบประเมินความเสี่ยงในการ กระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังก่อนได้รับการปล่อยตัว (Offender Risk Assessment: OA)

(4) กระบวนการที่สี่ การส่งเสริมหลังได้รับการปล่อยตัว แบ่งการส่งเสริมออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดี (เดิม) ดำเนินการติดตามประเมินผลด้วยการลงพื้นที่ เยี่ยมบ้านและแสวงหาข้อมูลการประกอบอาชีพ เพื่อทราบความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพหลังได้ รับการปล่อยตัว การดำรงชีวิตภายหลังได้รับตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลิตผลคนดีและประกาศนียบัตร รวมทั้ง ดำเนินการวิเคราะห์จัดทำแผนส่งเสริมการเพิ่มคุณค่า การได้รับการยอมรับของสังคม ซึ่งจากการติดตาม ประเมินผลของคณะผู้วิจัย พบว่า หนึ่งในแนวทางการส่งเสริมการเพิ่มคุณค่าผู้พ้นโทษซึ่งเป็นผลิตผลคนดี (เดิม) คือ การประเมินความพร้อมที่จะยกระดับการเป็นผลิตผลคนดีอย่างยั่งยืนด้วยการมอบป้ายผลิตผล คนดีสำหรับติดไว้หน้าสถานประกอบการการค้าหรือบริการหรือหน้าร้านค้า

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้พ้นโทษซึ่งยังไม่ได้มีการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดี แต่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติ ตามหลักเกณฑ์แนวทางที่กรมราชทัณฑ์ในการเป็นผลิตผลคนดีรุ่นต่อไป โดยผู้วิจัยได้เสนอกรมราชทัณฑ์ กำหนดพื้นที่ทดลองดำเนินการใน 4 จังหวัด ได้แก่ นครสวรรค์ กำแพงเพชร อุทัยธานี และพิจิตร และ กำหนดให้เรือนจำดำเนินการคัดกรองผู้พ้นโทษของเรือนจำตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กำหนดร่วมจัดทำ แผนการประกอบอาชีพหลังปล่อยตัวและได้รับการส่งเสริมติดตามและประเมินผลการดำรงชีวิตภายหลัง ปล่อยตัว โดยเจ้าหน้าที่เรือนจำร่วมกับผู้วิจัยลงพื้นที่ และกรมราชทัณฑ์พิจารณาขอประกาศนียบัตร ผลิตผลคนดีหรือป้ายผลิตผลคนดีให้แก่ผู้พ้นโทษที่เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรการเพิ่มคุณค่า ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษตามที่กรมราชทัณฑ์อนุมัติให้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ.2562 ณ โรงแรม แกรนด์ฮิลล์ รีสอร์ทแอนด์สปา จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 29 คน จาก 23 อาชีพ

(5) กระบวนการที่ห้า การติดตามประเมินผล/ระบบติดตาม ดำเนินการโดยใช้เทคโนโลยีในการ ตรวจสอบการกระทำผิดซ้ำในฐานข้อมูลผู้กระทำผิด หรือการรับข้อมูลจากภาคสังคมในพื้นที่ผ่าน

ช่องทางต่างๆ หากพบว่า ผลิตผลคนดีของกรมราชทัณฑ์กระทำความผิดซ้ำหรือประพฤติตนไม่เหมาะสม จะเรียกประกาศนียบัตรหรือป้ายผลิตผลคนดีคืน หรือมีหนังสือแจ้งระงับการใช้ใบประกาศนียบัตรหรือป้ายผลิตผลคนดี และในรายที่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวหลังปล่อยทั้งการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีคุณค่า รู้จักเสียสละเพื่อผู้อื่นและสังคม กรมราชทัณฑ์หรือหน่วยงานภาครัฐ ภาคสังคม ที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมสนับสนุนและประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตผลคนดีผู้นั้น ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำที่กำลังฟื้นฟูรายอื่นๆ สมัครเข้ารับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดีต่อไป ซึ่งเป้าหมายที่คาดหวัง เมื่อตราสัญลักษณ์แบรนด์ผลิตผลคนดีเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และเมื่อผู้พ้นโทษที่ได้รับการรับรองเป็นผลิตผลคนดี ได้รับการยอมรับส่งผลทางบวกและได้รับการสนับสนุนสินค้าและบริการต่างๆ กรมราชทัณฑ์ควรปรับเปลี่ยนกระบวนการพิจารณาคัดเลือกผลิตผลคนดีจากเดิมเรือนจำเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือก และนำเสนอเข้ารับการรับรองเป็นผลิตผลคนดีจากกรมราชทัณฑ์ปรับเปลี่ยนเป็นระบบการพิจารณาคัดเลือกให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษตรวจสอบคุณสมบัติด้วยตนเองและรับรองนำเสนอตนเองขอรับการพิจารณาคัดเลือกเป็นผลิตผลคนดีต่อไปในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

การทำให้ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่าและไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำ หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการส่งเสริมผลักดัน ดังนี้

1. กระทรวงยุติธรรม

(1) ควรดำเนินการตั้งบริษัทผลิตผลคนดีจำกัด (ภายใต้กรมราชทัณฑ์) หรือควรจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานที่ดูแลผู้พ้นโทษหลังได้รับการปล่อยตัว เพื่อดูแลสิทธิประโยชน์ต่างๆ ให้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ ซึ่งดำเนินการคล้ายคลึงกับองค์การทหารผ่านศึกที่เป็นหน่วยงานที่ดูแลทหารที่ผ่านการรบ ซึ่งสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการดังกล่าวมาปรับใช้กับผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษได้

(2) ควรมีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่ยังเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษแล้ว เช่น การเลือกตั้ง (ให้ผู้ต้องขังมีสิทธิเลือกตั้งได้ โดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เข้ามาดูแล) การให้ผู้พ้นโทษสามารถเข้ารับราชการได้ การจูงใจให้เอกชนรับผู้พ้นโทษเข้าทำงานภายหลังปล่อยตัว โดยมีเงื่อนไขการให้มีการลดหย่อนภาษีแก่ภาคเอกชน เป็นต้น

2. กรมราชทัณฑ์

(1) ควรกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริม “ผลิตผลคนดี” อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยควรเปิดโอกาสให้ผู้ต้องขังสามารถนำเสนอตนเองเข้าสู่การรับรองเป็นผลิตผลคนดี พร้อมทั้งกรมราชทัณฑ์ควรออกระเบียบและแนวทางการดำเนินการว่าด้วย การใช้ตราสัญลักษณ์แบรนด์ “ผลิตผลคนดี” เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบ และส่งเสริมผลิตผลคนดีให้มีครอบคลุมทั่วประเทศ

(2) ควรส่งเสริมการดำเนินการ 1 เรือนจำ 1 ผลิตภณ เพื่อเตรียมความพร้อมยกระดับการจำหน่ายสินค้าผลิตภณที่มีผู้ต้องขังร่วมกับการจำหน่ายสินค้าฝีมือของชุมชน (OTOP)

(3) ควรมีการจัดทำแผนประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ผลิตภณของผลิตผลคนดีด้วยการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลิตผลคนดี เช่น เว็บไซต์ผลิตผลคนดี แอปพลิเคชันไลน์ เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม เป็นต้น การเผยแพร่สินค้าผลิตภณราชทัณฑ์ให้สังคมภายนอกทราบภายใต้แบรนด์ผลิตผลคนดี หรือนำผู้ต้องขังที่พ้นโทษที่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงที่ผ่านกระบวนการพัฒนาพฤตินิสัยมาร่วมเป็นพรีเซนเตอร์ทำการตลาดร่วมกับกรมราชทัณฑ์ต่อไป

3. หน่วยงานภาคสังคม

(1) กรมราชทัณฑ์ ควรประสานความร่วมมือกับกรมการพัฒนาชุมชน ด้วยการส่งเสริมสนับสนุนการเพิ่มคุณค่าสินค้าและบริการของผลิตผลคนดีให้พัฒนาเชื่อมต่อกับภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชนด้วยการส่งเสริมการประกอบอาชีพภายใต้โครงการ OTOP ชุมชน โครงการ OTOP นวัตกรรม

(2) กรมราชทัณฑ์ ควรส่งเสริมการนำการตลาดสมัยใหม่มาใช้จำหน่ายผลิตภัณท์ผู้พ้นโทษ และ ใช้ระบบการขายในสื่อ Social Media ให้มากขึ้น โดยเริ่มจากการที่กรมราชทัณฑ์รวบรวมผลิตภัณท์ราชทัณฑ์ที่มีคุณภาพจากเรือนจำและทัณฑสถานต่างๆ ทั่วประเทศมาจำหน่ายภายใต้แนวทาง good products good people จัดจำหน่ายในแอปพลิเคชันมากขึ้น เช่น เฟสบุ๊ก ชื่อ E-Commerce ราชทัณฑ์ออนไลน์ ชื่อ GPGPTHAI หรือ เว็บไซต์ WWW.GPGPTHAI.COM และขยายการดำเนินการโดยประสานความร่วมมือในระดับจังหวัดกับพาณิชย์จังหวัด เพื่อเป็นเครือข่ายส่งเสริมการขายในระดับจังหวัดรวมทั้งเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษให้มีความพร้อมในการเข้าสู่ระบบตลาดสินค้า Online รวมทั้งการรวมตัวกลุ่มอาชีพเป็นวิสาหกิจชุมชนต่อไป

(3) กรมราชทัณฑ์ ควรประสานความร่วมมือกับกรมการพัฒนาสังคม ด้วยการส่งเสริมคุณค่าให้กับผู้พ้นโทษผลิตผลคนดี และเครือข่ายภาคประชาสังคม องค์กร เช่น การเสนอชื่อเข้ารับรางวัล หรือ การประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- Department of Corrections. (2015). *Accumulated statistics, The number of the prisoners and ex-convicts under the Quality People project which received a certificate from Department of Corrections*. <https://www.correct.go.th>.
- Department of Corrections. (2016). *Annual report Department of Correction*. Chulalongkorn University Press.
- Jetsadarak, S., Suwannahong, R., Yantana, N., Roamjit, M., Sakarangoon P., Boonma, V. (2009). *Ex-Prisoners Self-Adjustment [Research Project]*. Department of Corrections.
- Kantee, P., Peetaneelabut, C., & Wattanaviboon, A. (2000). *Criminology Theory and Research*. Booknet.
- Ongard, K., & Sukoom, C. (n.d.). The participation of the Community Justice Center in creating opportunities for the rehabilitation of prisoners to society. http://www2.huso.tsu.ac.th/NCOM/CSD/CSDFUL_WORD/F275.pdf
- Sereerat, S., Rimthai, S., Sereerat, S., Patawanit, O., Raksitanont, P. (2000). *Principle of Marketing*. Theerafilm & Sytex Printing.
- Silapawattanaporn, P., Wasannatasiri, W., Chaijinda, S., Kaewseenown, S., Boonngam, K., Insee, Yong., Rearnroung, S. (2012) Attitudes towards illegal attitude towards lifestyle use of self-defense mechanisms and self-esteem of Thai prisoners. <https://www.correct.go.th/research/letter/filepdf/1610678071.pdf>
- Taekasem, P., Sirisuthidecha W., Aroonkong R. (2010). *Prisoners Dealing with Family broken after their incarceration*. [Research Project]. Department of Corrections.

Yakadkhanong, S., Sukdawang, S., Jetsadarak, S. (2006). *Lifestyle Patterns for Recidivism Offenders: a case study of burglars*. [Research Project]. Department of Corrections.

ประวัติผู้เขียน

คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นาย พงษ์ภินันท์ จันกลิ่น *
ตำแหน่ง/สถานะ	นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	กองทัณฑปฏิบัติ กรมราชทัณฑ์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	katosang141@gmail.com
คำนำหน้า ชื่อ-สกุล	นาง เสาวคนธ์ เจริญรักษ์
ตำแหน่ง/สถานะ	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา
ที่อยู่หน่วยงาน/สังกัด	สำนักผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์ ตำบลสวนใหญ่ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี 11000
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	saowak@gmail.com

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author)